

Förmågan att kompromissa var Sveriges signum – men inte längre

Dagens Nyheter den 26 juni 2022

Det finns en särskild ironi i att partier som säger sig värna svensk kultur haft huvudrollen när den svenska politiska kulturen begravts.

1913 lade liberalen Karl Staaffs regering en proposition i riksdagen om folkpension. Socialdemokraterna var inte förtjusta i förslaget, men deras partiledare Hjalmar Branting valde en pragmatisk linje. Förslaget var trots allt bättre än ingenting, och dåtidens socialdemokrater hoppades att framtiden skulle erbjuda goda möjligheter att sätta socialdemokratisk prägel på den svenska välfärdsstaten.

De fick rätt. Förslaget gick igenom och Brantings pragmatiska linje blev framgångsrik för Socialdemokraterna, men också för Sverige som helhet.

Dessa händelser för snart 100 år sedan är ett tidigt exempel på en svensk politisk kultur präglad av rationalitet och pragmatism. Den dokumenterades i forskningen 1969 då den amerikanska statsvetaren Thomas Anton beskrev denna kultur i tidskriften *Scandinavian Political Studies*. Särskilt för amerikaner, konstaterade Anton, var det slående hur svensk politik saknade den i USA så vanliga obstruktionen i den politiska beslutsprocessen. I Sverige var besluten påfallande ofta rationella och genomtänkta kompromisser.

En uppföljning av Antons studie, som jag själv gjorde tillsammans med den svenska statsvetaren Gissur Erlingsson, visade att den säregna politiska kulturen i Sverige bestod åtminstone till millennieskiftet. Ännu på 1990-talet var de svenska partierna kapabla att förhandla och kompromissa i viktiga frågor. Det skedde när den fasta växelkursen skulle försvaras. När pensionssystemet skulle bytas ut och skattesystemet skulle reformeras. När nya budgetregler kom på plats.

Men om 1990-talet kännetecknades av modiga kompromisser i viktiga frågor, trots betydande politisk oenighet, har vi de senaste åren sett raka motsatsen: Storbråk om detaljer även i frågor där partierna vill ungefär samma sak. Det bästa exemplet är nog hur kompromissen kring pensionerna har kollapsat, trots att både Socialdemokraterna och de borgerliga vill ha ett begripligt pensionssystem där det lönar sig att ha arbetat men som också ger en godtagbar nivå för de sämst ställda.

Hade viljan funnits där hade partierna självfallet kunnat kompromissa om långsiktiga och stabila justeringar av pensionsuppgörelsen även denna gång. Den sorgliga sanningen är att allt för få är genuint intresserade av detta.

I ett större perspektiv är det två viktiga normer som har uppluckrats anmärkningsvärt fort i svensk politik. Den första är att en regering bör avgå om den inte får igenom sin politik i riksdagen. Den bröts när Stefan Löfvén efter valet 2014 misslyckades med att få stöd i riksdagen för sin budget, men

ändå valde att regera vidare med en borgerlig budget. Numera tar ingen för givet att regeringens propositioner går smidigt genom riksdagen. Däremot kan man utgå från att regeringen sitter kvar även om dess politik faller.

Den andra normen som tycks ha kollapsat är idén att oppositionen bör agera någorlunda konstruktivt och inte fälla regeringens förslag om den inte också kan enas om en alternativ politik. Förra sommaren kunde vi exempelvis bevittna hur Moderaterna i valet mellan regeringskris och en något friare hyressättning i nyproduktion, något oväntat valde det förra. Detta gjorde Moderaterna trots att partiet sade sig vara för en friare hyressättning och trots att de inte skulle kunna utnyttja regeringskrisen till att bilda en i deras ögon bättre regering.

Jag förbryllades av partiets agerande så till den grad att personer med insikt fick förklara logiken för mig: Det var helt enkelt viktigare för Moderaterna att sätta käppar i hjulet för regeringen än att bidra till att justera politiken i rätt riktning. Ett annat ofog som oppositionen ägnar sig åt är att begära misstroendevotum mot regeringen och dess ministrar, den senaste bara några månader före ett ordinarie riksdagsval.

Hjalmar Brantings statskonst anno 1913 ter sig numera minst sagt avlägsen. Numera är det behovet av symboliska valfrågor och förhoppningar om kortsiktiga politiska vinster som bäst förklarar partiernas agerande - inte politikens innehåll.

Ibland ifrågasätts om det alls finns en svensk kultur. För statsvetaren Thomas Anton 1969 var det ingen svår fråga. Han gav sin artikel namnet "Policy-making and political culture in Sweden". När det gäller politik och beslutsfattande fanns det länge en svensk kultur, med pragmatism, kompromissvilja och en strävan efter samsyn som centrala ingredienser. Huvudsakligen har denna kultur tveklöst varit en styrka för Sverige. Nu tycks den vara så gott som utplånad, åtminstone i rikspolitiken. Det är synd.

Kanske var det bara en tidsfråga innan svensk politik skulle bli mer lik andra länders. Däremot är det intressant, eller möjligen bara ironiskt, att det är partier som säger sig värna den svenska kulturen – Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna – som de senaste åren bidragit till dess förfall och agerat den svenska kompromisspolitikens dödgrävare.

Andreas Bergh